

dubtosa o més aviat improbable: es troba *bacapulm* «feretrum», és veritat, en alguna glossa medieval, i fins i tot —però un sol cop— una variant *bacaulum*, però ni aquesta no dona base fonètica adequada per a *baül* i menys per a *babut*, el sign. propi de *babut* i *bagul* és 'arca, caixa, gran caixa d'equipatge' i no pas 'taüt', i la -g- catalana que suggerí la idea del FEW és una innovació recent, estrictament limitada al català i a alguna variant local a Sicília i Calàbria.⁴

El pitjor és el caràcter irreal d'aquest *bacapulm*,¹⁰ probt. mot-fantasma, puix que no surt més que en glosses; Ernout-M. suggereix l'explicació convincent que sigui una creació de glossador, feta artificialment combinant els mots coneguts *capulum* 'fèretre' i *baiulus* 'enterramorts'. En efecte, en català mateix *bagul* és una variant documentada només des de 1872⁵ i estranya fins ara a l'ús valencià o balear. Ferrer i Guinart nota que els menorquins hi «suprimeixen la g» (*Rond.*, p. xx); a Mallorca tenim *baül* a Manacor i Palma (i una forma *bubul*, amb diferent supressió del hiatus, a Inca i Llubí, *BDLC* IV, 248); Giner i March em confirma que *baül* és com diuen els valencians, i que allà no hi té l'acc. de 'taüt'.⁶

Subratllo també que l'acc. mortuòria no es troba enlloc fora del cat. del Principat i de les Illes, i fins entre nosaltres és de data més recent que l'altra [1735, *AlcM*]: sens dubte es deu a la influència del sinònim *taüt*, mot que no existeix en la major part de les llengües veïnes i que solament en la nostra llengua s'assemblava tant a *baüt*, la variant més antiga del mot en català mateix.³⁰

Fora d'aquesta només s'ha suggerit fins ara una etimologia, que ja és digna de consideració. Segons Sainéan (*Sources Indig. de l'Éty. Fr.* I, 371) el fr. *babut* sortiria d'un verb francès dialectal *babuter* en el sentit de 'moure soroll', «faire du bruit» ço que faria al·lusió a l'obrir i tancar sovint la tapa. Jo mateix en el *DCEC* (I, 429), tot declarant-lo d'origen incert, deixava aquesta porta oberta a la possibilitat d'una onomatopeia, com a «versemblant en últim terme». No em decidia a admetre-la, però, perquè en francès, segons Bloch, *babuter* 'moure soroll, fer remor' és un mot popular que no apareix abans de 1633 i avui significa més aviat 'sacsejar (com un *bagul*)', comp. *faire comme les babutiers* 'fer molt de soroll i poca feina' que Wartburg cita d'Oudin, i que explica per les moltes voltes que hem de fer dar a un *bagul* per clavetejar-lo per tots els costats; el FEW només concix, com a accs. dialectals de *babuter*, «malmener, bousculer» i anàlogues, i «badiner». Això realment condueix a la presumpció que *babuter* és derivat, i no pas al contrari, de *babut*: 'tractar com un *bagul*, malmener'.⁴⁷

El problema etimològic resta, doncs, obscur i de perspectives ben incertes, i l'única cosa que sembla fermament establerta és que el mot es propagà només, o almenys principalment, des del Nord de França: reforcen aquesta idea l'absència del mot en l'occità medieval, i el fet que sigui en català on apareix immediatament després. Només Rohlf's apuntava altrament⁶⁰

en termes ben vagues, i tot rebutjant alhora l'etimologia de Wartburg (*Litbl.* XLVII, 1926), que per ventura vingués de l'àrab; segurament inspirant-se en l'origen de *taüt*, i potser en la presència d'alguna variant siciliana; però aquesta deu ser secundària i les dades cronològiques i geogràfiques discrepen ací radicalment de les de *taüt*; en fi, en àrab no hi ha ni mot semblant conegut ni arrel adequada a fer-lo suposar.⁷

És, doncs, un cas desesperat? Només hi ha un raig de llum, assenyalat oportunament per M.L.: en francès apareix des de c. l'a. 1200, amb -h- escrita, quasi sense excepcions, per tant era una *h* aspirada, caràcter confirmat, més enllà de tot equívoc, per la *a*, car altrament una *a* seguida de *ü* en francès s'hauria canviat en *e*; i això, tant com la gran extensió i autoctonisme del mot en el Nord de França, són forts indicis favorables a una procedència germànica. Fet cert que ens anima a descabdellar una idea que ha quedat enterament inadvertida, tot i que ja la va suggerir algú més de cent anys enrere, en posar el mot en relació amb un «alem. *bebut*».⁸ Encara que no signifiqui pas ben bé el mateix i que no és un mot alemany en el sentit precís d'aquest terme, la idea orienta. I no manca de probabilitats en el terreny semàntic, partir de la noció de 'protecció, defensa' per a un objecte que totes les fonts antigues coincideixen a descriure com a recobert de cuir, quan no d'altres materials més rígids i protectors. Més avall detallaré el que sabem d'un mot del català antic, *baüyt*, que encara que sigui rar i variant del més conegut *batut*, ens encoratja curiosament a recercar per aquest costat germànic, no sols per una notable coincidència de formes, sinó pel mer fet de ser una peça protectora en l'armament del cavaller, compartiment semàntic ben germànic, car es tracta d'un arnes que protegia el cap, fos amb cuir, fos amb roba o amb malles de ferro (això últim explícit en la *Crònica* de Jaume I).

Examino doncs la possibilitat d'una antiga base germànica. És sabut que l'ags. *hód*, l'a-al. ant. *huot* (avui al. *hut*, angl. amb vocalisme diferent *hat*) volen dir 'capell', però també designen una «galea» o sigui 'casc' (a-al. mj. *isenhuot* 'elm de ferro'), al. mj. *but* f. 'protecció, tutela';⁹ al costat d'això tenim un verb, comú a tot el germ. occidental: b-al. ant. *hōdian*, a-al. ant. *huotan*, neerl. ant. *huodan* 'guardar', 'cobrir protegit', que al capdavall és el mateix que l'ags. *hædan* 'tenir cura de', 'adonar-se de' (angl. *to heed* 'fer atenció', *heed* 'careful attention, notice'); i el verb prefixat amb *be-*, hi és des de les edats germàniques més antigues: *behüten* 'protegit, guardar' és sens dubte de l'alemany de tots els temps, i sobretot el tenim ben precisament documentat en baix alemany i neerlandès, les llengües més afins al llenguatge dels francs.

Behüeten es documenta en l'alt-alemany mitjà del *Nibelungenlied* (junt amb el sinònim *verhüeten*), holandès *behoeden* «garder, préserver», que ja apareix com a *behuodit* en els psalms de Wachtendonck del S. IX, en baix-fràncic antic, traduïts segurament per ordre del mateix Carlemany, i com a versió del «cus-